

Kissaorganisaatio vai koiraorganisaatio

19.12.2023

Meillä on erilaisia mielikuvia, jotka ohjaavat ajatteluamme ja toimiamme. Oswick & Montogmery (1999, s. 501) toteavat, että metaforia on käytetty erilaisissa konteksteissa helpottamaan asioiden ymmärtämistä. Etenkin eläinmetaforien käyttö on yleistä. Halitin (2019, s. 94) mukaan yksi tunnetuimmista eläinmetaforan käyttöä ihmisten toiminnan kuvaajana edustaa Animal Farm (Eläinten vallankumous), joka on George Orwellin yksi tunnetuimmista poliittisista romaaneista. Siinä kuvataan totalitaarisen hallinnon tuhovoimaa, ja teoksen innoittajana on ollut, mitä ilmeisemmin, Venäjän vallankumous vuodelta 1917.

Kissa ja koira esiintyvät näissä metaforissa aika usein. Syy lienee siinä, että ne ovat varsin monelle tuttuja eläimiä. Kissoista ja koirista puhuttaessa on arkisena ennakko-oletuksena usein, että kissa käyttää valtaa ja määrää kaapin paikan ja koira pärjää, jos se on riittävän nöyrä palvelija kissalle. Käytännössä tämä tarkoittanee sitä, että se ei oma-aloitteisesti ota kontaktia kissaan ja muutenkin se antaa kissan olla omissa oloissaan. Koiraa taas pidetään seurallisena ja miellyttämisenhaluisena eläimenä.

Esimerkiksi saduissa (Kultahanhi, 1921, s. 13) kissat esitetään usein pahiksina, pelottavina hahmoina ja paholaisen sanansaattajina. Populaarikulttuurissa kissat ja koirat esitetään perivihollisina, toteavat Menchetti, ym. (2020, s. 1) Nykyisin on kuitenkin havaittavissa, että monet kissat ja koirat asuvat usein saman katon alla. Tuleeko niistä ystäviä, kun ne jakavat yhteneväisen sosiaalisen ja fyysisen ympäristön? Tutkijat toteavat, että on totta, että kissat ja koirat puhuvat eri kieltä, mutta ne kuitenkin näyttävät ymmärtävän toisiaan hyvin ja kykenevät tulkitsemaan toistensa erilaisia lähestymistapoja.

Warren Bennis (1997) on puolestaan otsikoinut teoksensa: “Managing people is like herding cats: Warren Bennis on leadership.” Kissoja ei voi paimentaa. Organisaatioiden ainoa pääoma, jolla on todella merkitystä, on inhimillinen pääoma ja sitä tulee johtaa.

Jotta tasapaino kotitaloudessa säilyy, tulee omistajien kunnioittaa ja ymmärtää lemmikin lajikohtaista käyttäytymistä. Esimerkiksi Crowell-Davis, ym. (2014, i.a.) huomauttavat, että kun ryhmä eläimiä asuu yhdessä samassa sosiaalisessa ryhmässä, muodostuu joukko hallitsevia ja alisteisia suhteita. Voimme rakentaa niistä hierarkioita tyyliin, että A on hallitseva B:lle ja C:lle, B vastaavasti on hallitseva C:lle. Entäpä sitten organisaatioissa? Onko olemassa kissa- ja koiraorganisaatioita? Vai onko Riikinkukko pingviinien maassa: oudot linnut yritysmaailmassa, kuten Hateley ym. (1997) otsikoivat menestysteoksensa. Voiko kissatyyppi kotiutua koiraorganisaatioon tai voiko koiratyyppi vastaavasti kotiutua kissaorganisaatioon? Entäpä muut eläimet? Mitenkä niiden kanssa toimitaan?

Lajityypillinen kommunikaatio

Menchetti, ym. (2020, s. 2) huomauttavat, että kissat ja koirat kommunikoivat lajilleen tyypillisesti. Ne myös ilmaisevat omistajaansa kohtaa kiintymyskäyttäytymistä eri tavalla. Hajuaistin lisäksi ne käyttävät kehon asentoja, ilmeitä ja ääniä kommunikoidessaan. Erilainen kieli aiheuttaa kommunikaatioon haasteita. Koirat esimerkiksi katsovat enemmän ihmisiin verrattuina kissoihin. Jotta lemmikkien välistä vuorovaikutusta voisi edistää, tämän ilmaisukielen vertailevien näkökohtien tuntemus edesauttaisi niin ihmisten kuin lemmikkieläinten vuorovaikutusta ja siten lisäisi myös eläinten hyvinvointia.

Vastaavasti González-Ramírez & Landero-Hernández (2021) ovat tutkineet ihmisten lemmikkisuhteita kissoihin ja koiriin. He huomauttavat, että tutkimuksia on enemmän koskien koirien ja omistajien välisiä suhteita kuin kissojen ja omistajiensa välisiä suhteita. Niinpä he päättivät tutkia talouksia, joissa on molempia lemmikkejä. Suhde koiraan tunnetasolla näyttäytyy olevan parempi koirien kuin kissojen kanssa.

Vastaavasti on myös tutkielmia, esimerkiksi Levson (2009, s. 21), joissa ihmisiä on tutkittu kysymyksenasettelulla, jossa eroavaisuuksia on haettu koiraihmisten, kissaihmisten, molempien ja ei kummankaan lemmikin ihmisyyteen (omistajuuteen) samaistumiseen. Erityisesti on haettu sitä kuinka ulospäinsuuntautuneita tai sisäänpäinkääntyneitä eri samaistumisen tunnistavat ihmistyypit ovat.

Lemmikki ihmisen kumppanina

Hyvinvoinnin lisääntyessä lemmikkien määrä on kasvanut ja samaa tahtia on kasvanut myös tutkimukset, joissa tarkastellaan lemmikkien vaikutusta terveyteen toteavat González-Ramírez & Landero-Hernández (2021, s. 1). Tutkijoiden mukaan koirat ja kissat näyttävät lisäävän omistajiensa aktiivisuutta ja tämä näkyy näiden lemmikkien omistajien parempana kuntona. Lemmikin omistajilla on vähemmän lääkärissäkäyntejä ja yksinäisyyttä. Heillä on myös vähemmän masennuksesta johtuvia sairauksia kuin heillä, joilla ei ole lemmikkiä. Allen, ym. (2022, s. 727) viittaavat tutkimuksiin, joiden mukaan eloonjääminen sydäninfarktin jälkeen on parempi lemmikin omistajalla kuin yksin elävällä. Lemmikki voi tarjota sellaista, mitä ihminen ei kykene toiselle tarjoamaan. Lemmikin seurassa ollaan levollisempia kuin läheisen ihmisen seurassa. Myös Brown (2016, s. 48) huomauttaa, että yksi merkittävä hyöty lemmikistä on juuri tuo koettu kumppanuus. Lemmikki voi kompensoida jopa sosiaalisen hylkäämisen kokemuksen.

Kuitenkin González-Ramírez & Landero-Hernández (2021, s. 1) korostavat, että ihan suoraviivaisesti asia ei

ole näin yksiselitteinen. Esimerkiksi koiran soveltuvuus lemmikiksi on ratkaisevassa roolissa. Lisäksi kokemus suhteesta koiraan on ratkaisevassa roolissa. Heidän mukaansa näyttää siltä, että suurimmat hyödyt koetun terveyden ja stressitasolla ajatellen on silloin kun koiraa pidetään perheenjäsenenä.

Ihminen mielellään näkee eläinten käytöksessä loogisia ja inhimillisiä piirteitä. Eläinten käyttäytymistä kuvaillaan tavalla, joka antaa ymmärtää, että ne jollain tavalla suunnittelisivat tulevaisuuttaan tai ennakoisivat tilanteita ja asioita hyvinkin pitkäjänteisesti. Kuten Laurén & Schuurman (2017, 74) huomauttavat, kertomukset tuottavat tulkintoja eläinten keskinäisistä suhteista, joissa ihminen on sivuhenkilö, käytännössä tarkkailija – ja kuitenkin hän on osallinen. Tosiasiallisesti ihminen tuottaa tulkinnat omista tarpeistaan käsin.

Erot ovat kissan ja koiran välillä merkittäviä. Koira haluaa liittyä laumaan ja olla kiinteä osa sitä. Koiran johtaminen perustuu käytännössä henkilökohtaiseen suhteeseen. Koira haluaa miellyttää omistajaansa, ja kissa ei lähtökohtaisesti viihdy kuin satunnaisesti ihmisen seurassa. (Mannila, 2021, i.a.)

Organisaation eläin- ja autonosametaforat

Organisaatiota hahmotetaan metaforien kautta Oswickin & Montogmeryn (1999, s. 501–504) tutkimuksessa. Mainitussa tutkimuksessa käytetään metaforina sekä eläimiä että autonosia. Jos organisaatio olisi eläin, mikä eläin se olisi tai jos se olisi autonosa, mikä autonosa se olisi. Lisäksi molemmissa kysymyksissä tiedusteltiin myös sitä, miksi. Vastauksissa löytyi peräti 41 eri eläintä ja 51 autonosaa. Vastaajia oli 98.

Kategorioita eläinsarjassa olivat muun muassa korkeat tarpeet ja matala aktiviteetti (elefantti), korkea tarpeet, korkea aktiviteetti (tiikerikategoria), matalat tarpeet ja korkea aktiviteetti (tuhatjalkainen) ja matala tarve ja matala aktiviteetti (koirat).

Tutkimuksessa elefanttikategoriaan (Oswick & Montogmery 1999, s. 506–510) tuli huomattava määrä vastauksia, joissa kuvailtiin organisaatiota ja sen kyvykkyyttä sen kautta. Kuvauksissa saatiin lukea muun muassa, että se on suuri ja hidas muuttumaan. Vastaavasti sitä kuvailtiin myös erittäin suureksi ja joskus hankalaksi ja hidasliikkeiseksi. Myös elefantin älykkyyttä ylistettiin, joskin samaan hengenvetoon todettiin sen olevan puuhasteleva jättiläinen, voimakas ja hidas reagoimaan. Vaikea pysähtyä ja hidas vaihtamaan suuntaa.

Vastaavasti koirametaforissa mentiin jopa yksittäisen rodun taakse. Labradorinnoutajasta huomautettiin, että se on metsästyskoira, josta on tullut perheen lemmikki. Kotona viihtyjä, josta on tullut laiska ja lihava. Vinttikoira vastaavasti juoksee täysillä yhteen suuntaan eikä koskaan oikeastaan kykene voittamaan. Lisäksi siitä todettiin, että se on nopea, nälkäinen ja laiha. Koirista sinänsä todettiin ne haluavat näyttäytyä mukavina, turvallisina, luotettavina ja ennakoitavina kumppaneina. Lojaaleja, mutta vain niille, jotka ruokkivat niitä. Myös sanat ystävällisyys, responsiivinen käyttäytyminen sekä hitaus muutoksille nousivat esiin. Kissat puolestaan ovat riippumattomia. Ne antavat huomiota silloin kuin haluavat ja eivät ole kiinnostuneita enää mistään, kun ovat saaneet ruokansa, vaan paremminkin nakkelevat niskojaan. (Oswick & Montogmery 1999, s. 506–510.)

Autonosien kautta tarkasteltuna tunnistetaan Oswickin & Montogmeryn (1999, s. 511) mukaan neljä kategoriaa. Ensimmäisenä ovat puolustajat, jotka sulkevat markkinasegmentin ja pyrkivät hallitsemaan sitä tehokkaasti. Toisena ovat analysaattorit, jotka benchmarkkaavat kilpailijoita, jotta pääsevät uusille

markkinoille, mutta he keskittyvät kuitenkin perinteisten tuotteiden ja palveluiden tuottamiseen. Ja se onkin niiden asiakassuhteiden peruskivi.

Kolmantena kategoriana on Oswickin & Montogmeryn (1999, s. 511) näkökulman mukaan etsijät, jotka etsivät uusia markkinoita ja tuotteita, joita he kehittävät. Heillä on käytössään hajautettuja hallintojärjestelmiä. Neljäntenä tulevat reaktorit, jotka ovat ympäristönsä armoilla. He reagoivat yksittäisiin tapahtumiin ja heillä on jatkuva huolenaihe selviytymisestään.

Jos kissaihminen on koiraorganisaatiossa, niin

Voiko siis ajatella, että organisaatio, joka ns. toimii hitaan muutoksen yhteiskunnassa, pyrkien säilyttämään pysyvyyden, kuten Juuti (1996, i.a.) esittää, on metaforisesti koiraorganisaatio? Perinteinen näkökulma organisaatiosta on, hänen mukaansa, varsin pitkään tukeutunut byrokratian ihannemalliin, jota kuvaa pitkälle viety työnjako, hierarkia, pysyvyys ja säännöt. Tällainen organisaatio ei kykene muuttumaan tilanteiden muuttuessa. Se, miksi muutos on hankala, johtuu meidän omista asenteistamme ja uskomuksistamme. Ne pitävät yllä byrokratiaan liittyviä uskomuksia. Juuti (1996, i.a.) huomauttaa, että byrokraattinen organisaatiomuoto ei katoa ennen kuin omat uskomuksemme hyvästä työyhteisöstä saavat uuden sisällön.

Asiantuntijaorganisaatiossa (Mannila. 2021, i.a.) sen jäsenten menestys perustuu kolmeen tekijään: koulutukseen, kokemukseen ja motivaatioon. Kissojen tapaan asiantuntijat tarvitsevat työnsä tueksi oikeastaan suunnan, mitä kohden mennä. Ajantasaiset työkalut ja koulutusta tarpeen mukaan, jotta tiedot pysyvät ajan tasalla, ovat myös merkittäviä seikkoja. Muutenhan asiantuntija sitten tekeekin, mitä pyydetään.

Onko perinteinen organisaatio siis koiraorganisaatio, jossa nautitaan saavutetuista eduista, maataan takan lämmössä ja kerätään rapsutukset pois kuleksimasta?

Margit Mannila
lehtori, KTT
SeAMK

Margit Mannila on lehtori, KTT SeAMKissa, joka innostuu erityisesti yrittäjyydestä ja ympäristöoikeudesta. Mannilan intohimona on uusien asioiden oppiminen ja hän jäsentää asioita mielellään kirjoittamalla

Lähteet:

Allen, K., Blascovich, J. & Mendes, W. (2022). Cardiovascular reactivity and the presence of pets, friends, and Spouses: The truth about cats and dogs. Psychosomatic Medicine 64(5), 727739.

Bennis, W. (1997). Managing People is like herding cats: Warren Bennis on leadership. Executive Excellence Pub.

Brown, C. M., Hengy, S. M. & McConnell, A. R. (2016) Thinking about Cats or Dogs Provides Relief from Social Rejection, Anthrozoös, 29:1, 47-58, DOI: 10.1080/20414005.2015.1067958

Crowell-Davis, S.L., Curtis, T. M. &. Knowles, R. J. 2014. Social organization in the cat: A modern understanding. Journal of Feline Medicine and Surgery Vol. 6(1) 19–28. https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1016/j.jfms.2003.09.013. First Published February 1, 2004, Research Article Find in PubMed https://doi.org/10.1016/j.jfms.2003.09.013

González-Ramírez, M.T.; Landero-Hernández, R. (2021). Pet–Human Relationships: Dogs versus Cats. Animals 2021, 11, 2745. https://doi.org/10.3390/ani11092745

Haliti, T. (2019). Animal Farm – a conceptual metaphor on the destructive power of totalitarianism and the ultimate corruption of this power. International Journal of Sciences: Basic and Applied Research (IJSBAR) (2019) Volume 48(1), 93–100. file:///C:/Users/k5001143/Downloads/monther,+10063-30278-1-ED.pdf

Hatley, B., Schmidt, W. H., Weiss, S. & Tillmann, M. (1997). Riikinkukko pingviinien maassa: oudot linnut yritysmaailmassa. Rastor.

Juuti, P. (1996). Mitä on johtaminen? Aikuiskasvatus 4, file:///C:/Users/k5001143/Downloads/92404-Artikkelin%20teksti-152963-1-10-20200508.pdf

Kultahanhi. (1921). Grimm-veljesten satuja. Satupirtti N:o 34. Werner Söderström Osakeyhtiö. Porvoo. https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/145141/Kultahanhi_Grimm-veljesten_satuja.pdf?sequence=1

Laurén, K. & Schuurman, N. (2017). Viimeinen katse ja kuonon hipaisu. Lemmikkieläimen toimijuus kuolemaa koskevissa kertomuksissa. Sukupuolentutkimus – Genusforsking 30(2017): 2, 65–78.

Levson, J. (2009). Companion animals and personality: A study of preference Humbolt state University. The Faculty of The Department of Psychology. https://scholarworks.calstate.edu/concern/parent/dz010s64s/file_sets/nz806225q

Mannila, M. (2021). Kuinka johtaa kissaorganisaatiota? Näkökulmia. Energiaa VAMK-verkkolehti. https://energiaa.vamk.fi/blogit/kuka-johtaa-kissaorganisaatiota/

Menchetti, L., Calipari, S., Mariti, C., Gazzano, A. & Diverio, S. (2020) Cats and dogs: Best friends or deadly enemies? What the owners of cats and dogs living in the same household think about their relationship with people and other pets. PLoS ONE 15(8), 1–21.: e0237822. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0237822

Oswick, C. & Montgomery, J. (1999). Images of an organization: the use of metaphor in a multinational company. Journal of Organizational Change Management, 12(6), 501–523.

https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/09534819910300864/full/pdf?title=images-of-an-organisation-the-use-of-metaphor-in-a-multinational-company